

Regeringsuppdrag (7) - Åtgärder kopplade till premiepensionens fondtorg

Svar på regeringsuppdrag

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Innehåll

Sammanfattning	i
1. Redovisning av särskilda händelser	1
Fortsatt utredning av Falcon Funds Sicav Plc.....	1
Likvidation av GFG Global Medium Risk Fund.....	2
Rättsliga åtgärder mot Allra Asset Management med företrädare	2
Angående Advisor Fondförvaltning AB.....	3
Angående Solidar Fonder AB och Solidar Sicav Global Fokus	3
2. Redovisning av ansökningsförfarandet	4
3. Redovisning av genomförda insatser	5

Sammanfattning

Pensionsmyndigheten redovisar mot bakgrund av de s.k. särskilda händelserna på premiepensionens fondtorg. Redovisningen avser det första halvåret 2019.

1. Pensionsmyndigheten ska mot bakgrund av de så kallade särskilda händelserna på fondtorget för premiepension, övergripande redovisa vidtagna åtgärder samt resultat och erfarenheter från arbetet med att återfå de medel som förlorats till följd av bedömda oegentligheter på premiepensionens fondtorg. Detta gäller även för Pensionsmyndighetens arbete med skadeståndsprocesser med anledning av de så kallade särskilda händelserna på fondtorget
2. Pensionsmyndigheten ska även redovisa hur många fondförvaltare som ansökt om att få ingå fondavtal, hur många fondavtal som ingåtts, hur handläggningen av ansökningarna om att ingå fondavtal med myndigheten gått och därmed sammanhörande uppgifter, samt de erfarenheter som kan dras av detta. Myndigheten ska även redovisa hur administrationen av fonder som avregistrerats från fondtorget gått och erfarenheterna som kan dras av det arbetet.
3. Pensionsmyndigheten ska redovisa genomförda insatser för att säkerställa att fondtorget för premiepension är tryggt och hållbart. I redovisningen ska ingå en bedömning av vilka effekter genomförda insatser har lett till.

1. Redovisning av särskilda händelser

Fortsatt utredning av Falcon Funds Sicav Plc.

Falcon Funds Sicav p.l.c. ("Falcon") är ett fondföretag med säte på Malta. Falcons tre fonder "Falcon Aggressive Fund", "Falcon Balanced Fund" och "Falcon Cautious Fund" registrerades hos Pensionsmyndigheten under våren 2014 och blev valbara hos Pensionsmyndigheten under augusti 2014 inom ramen för premiepensionssystemet. I slutet av 2015 började Pensionsmyndigheten misstänka oegentligheter kring Falcon och vissa av fondernas investeringar i så kallade exchange traded instruments. Pensionsmyndigheten inledde en utredning med anledning av de misstänkta oegentligheterna. Utredningen pekar mot att fondandelsägarna har utsatts för ett omfattande bedrägeri och förskingring med internationella förgreningar samt ett stort antal inblandade personer. De belopp som kan ha förskingrats från fonderna uppgår till hundratals miljoner kronor. Den utredning som hittills genomförts samt den information som i dagsläget finns att tillgå avseende händelserna i Falcon, indikerar att ett stort antal finansiella instrument som fonderna har investerat i har visat sig helt sakna värde.

Den maltesiska finansinspektionen, har utsett KPMG Malta ("KPMG") till "competent person" för Falcon. Inom ramen för KPMG:s uppdrag som kompetent person ingår bland annat att i samråd med Pensionsmyndigheten å Falcons vägnar vidta rättsliga åtgärder gentemot dem som bör ansvara för det som skett. Sedan KPMG slutligen likviderat fondens portfolio sommaren 2018 och Pensionsmyndigheten närmare studerat de affärer som gjorts före uppsägningen står det klart att fonden gjort förluster på ca 1100 miljoner kronor. De huvudsakliga förlusterna har tagits i instrument som varit kopplade till de personer som misstänks ha initierat fonden och påverkat dess förvaltare till att investera i instrument där de kunnat förfoga över de investerade medlen.

Detta förhållande utgör en klar indikation på att fonderna varit föremål för en grovt vårdslös förvaltning och att de varit utsatta för grov ekonomisk brottslighet. Pensionsmyndigheten överväger att inleda rättsliga processer mot flera olika individer och organisationer för att få skadestånd. Under 2019 har omfattande förberedelser för sådana processer vidtagits. Beträffande skadeståndets storlek pågår alltjämt utredning. Pensionsmyndigheten har gjort bedömningen att förfarandet utgör brottslig gärning och har anmält fondens företrädare till Ekobrottsmyndigheten, som har inlett en förundersökning avseende bland annat grov trolöshet mot huvudman. Flera av de misstänkta har haft hemvist i Storbritannien, varifrån de utlämnats efter långdragna rättsliga processer. Fem personer sitter för närvarande häktade i Sverige misstänkta för grov ekonomisk brottslighet. Rättegång beräknas inledas under eller strax efter sommaren 2019.

Likvidation av GFG Global Medium Risk Fund

Pensionsmyndigheten avregistrerade i december 2016 GFG Global Medium Risk Fund som förvaltades av den luxemburgbaserade förvaltaren Oppenheim Asset Management Financial Services S.A. Avregistreringen berodde på att personer med koppling till fonden marknadsfört densamma med olagliga metoder och att fondens medel investerats på ett sätt som inte var i andelsägarnas intresse och som resulterat i stora förluster. Representant för säljbolaget, Lundstedt Fond & Finans AB, har via telefon kontaktat pensionssparare och har därefter, med hjälp av pensionsspararens inloggning via BankID på dennes "pensionssida" på Pensionsmyndighetens hemsida, genomfört ett fondbyte för pensionsspararen på dennes premiepensionskonto. Vanligen flyttades hela pensionsspararens innehav till GFG Global Medium Risk Fund. På detta sätt byggdes snabbt ett stort kapital upp i fondbolaget. Vid 2015 års utgång förvaltade fonden ca 1,1 miljarder kronor. Fondens kurs hade då minskat med ca 13 procent under året, trots att fonden har en medium riskprofil och trots att börsåret 2015 överlag slutade positivt. Även under 2016 backade fonden. Totalt sett förlorade fonden genom värdeförluster mer än 30 procent av insatta medel innan Pensionsmyndigheten beslutade att avregistrera den i december 2016. Vid avregistreringen betalades cirka 325 miljoner kronor av de då inestående medlen ut till Pensionsmyndigheten. Under 2017 nåddes en förlikning med fondens förvaltare och förvaringsinstitut som resulterade i att ytterligare 50 miljoner kronor betalades ut som skadestånd. Under 2018 har fonden trätt i likvidation och en första utbetalning av likvidationsbonusen har skett om strax över 290 miljoner kronor. Fonden har fortfarande några tillgångar kvar att avyttra innan likvidationen avslutas. Hittills har (tillsammans med förlikningsersättningen) cirka 90% av fondens värde vid avregistreringen återbetalats till spararna. Pensionsmyndigheten fortsätter att bevaka sin fordran i fondens likvidation och har gott hopp om att pensionsspararna ska få tillbaka nästan hela det belopp som fanns i fonden vid avregistreringen.

Rättsliga åtgärder mot Allra Asset Management med företrädare

Den 16 mars 2017 beslutade Pensionsmyndigheten efter en omfattande utredning att säga upp avtalet med Allra Asset Management SA, en del av Allra-gruppen, och att avregistrera bolagets fonder från premiepensionens fondtorg. Allra Asset Management SA ("Förvaltningsbolaget") har enligt Pensionsmyndighetens uppfattning vid förvaltningen av sina fyra SICAV-fonder i Luxemburg (Allra Strategi Modig, Allra Strategi Lagom, Allra Strategi Försiktig and Allra Strategi Ränta Modig) åsidosatt sina skyldigheter om att uteslutande tillvarata andelsägarnas intressen. Åsidosättandet har i huvudsak bestått i att Förvaltningsbolaget som ett led i sin portföljförvaltning av svenska pensionsmedel, investerat i ett antal s.k. warranter som emitterats av ett antal investmentbanker under 2015 och 2016. Investeringarna har inte genomförts via Förvaltningsbolaget, vilket hade varit det naturliga, utan genom ett systerbolag i Dubai, Allra Capital Markets Ltd ("Dubai-bolaget").

För nämnda warranter har fonderna fått betala premier till investmentbankerna om sammanlagt cirka 1,3 miljarder kr. Dubai-bolaget har i samband därmed uppburit betydande ersättningar direkt från investmentbankerna. För att säkerställa att Dubai-bolaget skulle få tillgodoräkna sig ersättningarna genomfördes ett antal riggade upphandlingar. Genom att göra dessa skentransaktioner via Dubai-bolaget,

med begränsad insyn för såväl svenska fondandelsägare som tillsynsmyndigheten i Luxemburg, har Förvaltningsbolaget enligt Pensionsmyndigheten således inte endast brutit mot lag och god sed i premiepensionssystemet utan även medvetet åsidosatt pensionsspararnas intressen. Brott föreligger enligt Pensionsmyndighetens uppfattning också mot gällande regelverk om hantering och information om intressekonflikter samt regler om bästa orderutförande.

Pensionsmyndigheten stämde därför Allra under 2018 på ett belopp som motsvarar ca 190 miljoner kronor. Pensionsmyndigheten har gjort en polisanmälan. Ekobrottsmyndigheten har under 2018 valt att väcka åtal mot fyra företrädare för Allra. Dessa händelser avser dock ej transaktionerna under 2015-2016 utan tidigare händelser under 2012. Pensionsmyndigheten biträder åtalet och har yrkat ersättning för skada pga. brott om 23 miljoner USD.

Angående Advisor Fondförvaltning AB

Den 7 juli 2017 beslutade Pensionsmyndigheten att införa ett köpstopp för fonden Advisor Världen. Bakgrunden till köpstoppet var att Advisor Fondförvaltning AB (nedan Advisor) av Patent- och marknadsdomstolen i två domar ålagts vite, tillsammans med att ett stort antal klagomål angående fondbolaget lämnats till Pensionsmyndighetens kundservice. Kundsynpunkterna rörde bland annat aggressiva säljmetoder.

Den 24 november 2017 sades samarbetsavtalet med Advisor Fondförvaltning upp på grund av att Pensionsmyndigheten bedömde att bolaget genom sitt agerande hade brutit mot samarbetsavtalet. Inlösen av fonden påbörjades i slutet av 2017. Innehaven var vid uppsägningen värderade till cirka 4,4 miljarder kronor. Den sista delen löstes in i oktober 2018 och delades ut till pensionsspararna i december 2018.

På grund av att Advisor Fondförvaltning efter uppsägningen hade invändningar mot inlösenorden fördröjdes inlösen. Pensionsmyndigheten har ställt krav på dröjsmålsränta på grund av den fördröjningen samt även krav avseende informationskostnader.

Angående Solidar Fonder AB och Solidar Sicav Global Fokus

Solidars fonder samt Solidar Sicav Global Fokus köpstoppades i december 2017. Anledningen var att myndigheten behövde utreda om fondbolagen följde det samarbetsavtal som finns för fondtorget. Pensionsmyndighetens utredning visade att Solidar hade brutit mot avtalet på flera punkter.

Samarbetsavtalet med Solidar Fonder sades upp den 24 april 2018 och bolagets åtta fonder avregistrerades från fondtorget. Samtidigt sades samarbetsavtalet med Lemanik Asset Management S.A. upp, då deras fond Solidar Sicav Global Fokus ansågs olämplig för fondtorget. Skälet till detta var kopplingar mellan Solidar Fonder och Solidar Sicav-fonden .

Vid uppsägningen hade cirka 67 000 sparare hela eller delar av sin premiepension i Solidars fonder och Solidar Sicav Global Fokus. Innehaven i fonderna var vid uppsägningen värderade till drygt 16 miljarder kronor. Fonden Solidar Sicav Global

Fokus är under likvidation. Inlösen är i stort sett klar, endast en mindre del om 1 miljon kronor återstår.

Inlösen av övriga fonder avslutades i juni 2018 och betalades ut till pensionspararna kort därefter.

Pensionsmyndighetens utredning gav vid handen att Solidar vid flera tillfällen brutit mot samarbetsavtalet. Det handlade bland annat om ohanterade intressekonflikter och att bolaget inte handlat i pensionspararnas intresse när man hanterat och investerat spararnas pensionsmedel. På grund av bland annat bristande efterlevnad av samarbetsavtalet anser Pensionsmyndigheten att myndigheten har rätt till ersättning. Pensionsmyndighetens utredning fortgår.

I det pågående arbetet utreder myndigheten även ett antal andra aktörer som i de aktuella bolagen haft ett övervaknings- eller förtroendeuppdrag kopplat till fonderna.

2. Redovisning av ansökningsförfarandet

För de fondbolag som är registrerade på fondtorget och som sömlöst vill vara kvar med sina fonder på fondtorget efter 1 januari 2019 var sista dagen att inkomma med fondansökan den 28 december 2018. 70 fondbolag med totalt 570 fonder ansökte om att få ingå nytt fondavtal med Pensionsmyndigheten inom den utsatta tidsramen. För de 269 fonder som inte ansökte om förnyat avtal innebär att de avregistreras från premiepensionens fondtorg. Per den 30 juni har 134 fondavtal ingåtts, 11 fondansökningar har avslagits, 9 fondansökningar har avvisats och 34 fondansökningar har avskrivits.

Det initiala granskningsarbetet har under perioden fungerat bra. Mycket arbete har under första kvartalet lagts på att få samtliga ansökningar kompletta för att kunna påbörja själva granskningsarbetet, att säkerställa en likabehandling och att säkerställa att kvalitets- och rättssäkra beslut fattas. Fokus i granskningsarbetet ligger på kvalitet och likabehandling vilket säkerställs bland annat genom utbildningsinsatser och i granskningsprocessens inbyggda kontrollåtgärder. Med beslutade ansökningar tillsammans med ansökningar färdiga för föredragande om beslut har ca 40% av samtliga fondansökningar färdigställts till den 30 juni.

Avregistreringsprocessen har fungerat mycket bra under perioden utan störningar i system, för sparare eller onödig marknadspåverkan. Fler avregistreringar än förväntat har hunnit genomföras. 96% av alla avregistreringar som ska genomföras i och med de skärpta kraven på fondtorget har utförts till och med den 30 juni.

3. Redovisning av genomförda insatser

Den 1 november 2018 trädde den nya lagstiftningen i kraft innefattande skärpta krav för fondbolag att få ingå fondavtal och kunna erbjuda sina fonder på premiepensionens fondtorg. Fondtorgsavdelningen stod då redo att ta emot och hantera fondansökningar från de fondbolag som sömlöst vill vara kvar med sina fonder på fondtorget samt att utföra övriga uppgifter som följer de ändrade reglerna på fondtorget.

Avdelningens överordnade mål för 2019 har varit att hantera inkomna fondansökningar, avregistrera de fonder som inte ansökt om att få ingå ett nytt fondavtal enligt de nya kraven samt att informera berörda sparare om fondhändelser som genereras av dessa nya regler.

De nya processerna som avdelningen arbetat fram innefattar att granska inkommande ansökningar, bedöma dessa, fatta beslut, hantera fondavgifter och att avregistrera fonder som inte längre kommer vara kvar på fondtorget. Processer för löpande granskning av fondbolagen har även arbetats fram. I och med framtagandet och utvecklingen av den årligt löpande granskningen av fondbolag och fonder vidtas åtgärder i syfte att fortsätta att utveckla verksamheten för att säkerställa ett tryggt om mer hållbart fondtorg. Till stöd för arbetet har processen för att hitta kontrolls signaler utvecklats. Externa källor används för motparts information och omvärldsbevakning bl.a. via media, branschorganisationer och andra myndigheter.

Av de medarbetare som under första halvåret 2019 anställts med tidsbegränsad anställning samt hyrts in som konsulter för att utföra granskningsarbetet av det stora antal fondansökningar har sex personer tillsvidareanställts för att täcka det framåtriktade resursbehov som krävs för att granska och kontrollera att fondbolag och fonder löpande uppfyller kraven i fondavtalet.

Det strategiska projektet, Övergångsprojektet, som tillsammans med fondtorgsavdelningen arbetat fram ett nytt fondavtal, ansökningshandlingar för att få vara med på det nya fondtorget, vägledning samt processen för initial och löpande granskning har färdigställts. Projektet påbörjade i mars att fasas ut i linjen och avslutades helt den 31 maj.

De skärpta lagkraven innefattar även ett minimikrav på hållbarhetsarbete i fondernas kapitalförvaltning samt ett informationskrav som innebär att fondförvaltaren ska lämna information om sitt hållbarhetsarbete i fondförvaltningen till Pensionsmyndigheten. Som en del i det konsumentstärkande arbetet gör myndigheten det enklare för sparare att välja hållbart genom att göra hållbarhetsinformationen tillgänglig i fondfaktabladet på externwebben. Den gamla M/E märkningen har ersatts av tolv exkluderingskriterier som möjliggör för sparare att välja bort fonder som investerar i exempelvis vapen och tobak. Hållbarhetsindikatorer för hållbarhetsvärde och koldioxidutsläpp för fonderna har upphandlats och lanserades för spararna i början av april. En filtreringsfunktion på kategori för hållbarhetsfonder har även tagits fram. De nya hållbarhetsfunktionerna

har erhållit positiv respons från media och allmänhet. Andra fondplattformar visar även intresse att utforma liknande tjänster.

En löpande samverkan är etablerad med Finansinspektionen och Konsumentverket för att dela och bedöma kundsynpunkter samt möjliggöra vidtagandet av lämpliga åtgärder för att förbättra fondtorgsverksamheten och stärka konsumentskyddet. Inom ramen för lagen om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet (LUS) samarbetar Pensionsmyndigheten med FI, EBM och SKV för att minska risken för att fondtorget utsätts för brottslighet.

Vidtagna åtgärder har bidragit till ett minskat antal fonder på premiepensionens fondtorg. De nya avtalsvillkoren och det skärpta informationskravet bidrar till ett tryggare och mer hållbart fondtorg. Hållbarhetskravet och de hållbarhetstjänster som lanserats på fondtorget under året hjälper sparare att kunna välja hållbara fonder och bidrar till en ökad medvetenhet kring hållbarhetsarbete hos fondbolagen.

www.pensionsmyndigheten.se